

AUSTRALIA KARJAKOER – MAAILMA VASTUPIDAVAIM KOER

Austraalia karjakoer on pärit dingode kodumaalt Austraaliast. Koer on aretatud karjaajajaks ning see on energiline, intelligentne ja vägagi iseseisev tõug. Kas iseseisvusest on kasu või kahju, püüame selgitada Katrin Auseri abiga, kellele kuulub ka kennel Inglisilm.

TEKST MARKO TIIDELEPP
FOTOD TIIT BLAAT

Kas austraallased on tõepoolest inglisiilmad? Öeldakse, et Austraalia on karm maa – sama karm on ka austraalia karjakoer.

KENNEL INGLISILM JA KATRIN AUUSER

Sellise laheda nimega kennel alustas tegevust juba mitu aastat enne seda, kui austraalia karjakoerad Katrin Auseri perre tulid.

Esimesed "inglisilmad" olid hoopis teised vahvad ja suured semud – lõuna-vene lambakoerad. Siiski tõdeb Katrin, et ega needki koerad just väga ingelliku iseloomuga pole.

"Inglisilm on nimi, mis sobib ka austraallastele väga hästi," naerab Katrin, "praeguseks kannab Inglisilma nime kuus pesakonda."

Koeraomanike seas väga tuntud Katrin Auserile on koerad meeldinud juba lapsepõlvast.

"Tallinnas, Kalamaja korteris kasvanud tüdrukuna võisin merisigade ja kassi kõrvale lõpuks ka väikest kasvukrantsi võtta, kelle ostuks ma 35 rubla taskurahast kõrvale panin," meenutab Katrin.

Miks Katrin just austraalia karjakoera valis?

Kümme aastat tagasi tundis Katrin, et kõik tema koerad (kaks bullterjerit ja kolm lõuna-vene lambakoera) on liiga rahulikud koerad... See paneb mind lausa imestama!

"Tahtsin sellist koera, kes armastab pikki jalutuskäike, kes naudib metsajooksu, kes on lustakas ja kiire, kes ei pöönuta päevad läbi diivanil (bullterjer!) ja kellega saab jalutada ka meie kliima väheste päikeseliste päevadega."

Lisaks võlus Katrinilt austraallase suht krantsilik olek ja väljanägemine.

"Soome tõuühingusse helistamine andis asjale vaid tuld. Nimelt sain sealt kuulda, et austraallane ei sobi lastega perre, ei soovitata kaaslasteks teisele koerale, on sobilik pidamiseks vaid talutingimustes, on tihti agressiivne oma pererahva vastu, vajab hommikust õhtuni sotsialiseerimist ja koolitust, pole näitusekoer, kuna on niivõrd "tavalise" väljanägemisega."

Praegu on Katrinil viis karjakoera: kümneaastane Muumi, keda kutsutak-

"Tahtsin sellist koera, kes armastab pikki jalutuskäike, kes naudib metsajooksu, kes on lustakas ja kiire, kes ei pöönuta päevad läbi diivanil ja kellega saab jalutada ka meie kliima väheste päikeseliste päevadega."

Esimese tõukoera võttis Katrin endale 1983. aastal ja selleks oli dobermann. Mõned aastad hiljem lisandus lõuna-vene lambakoer. Lisaks tegeles Katrin aktiivselt koertekoolitusega ja ta kuulus tolleaegse koerteklubi nn agitgruppi.

"Koertenäitustel demonstreerisime trikke, mida koertele on võimalik õpetada, ja näitasime OKDd (obštšii kurs dressirovki). Koertenäitusel osalemine maksis tollal 3–5 rubla ja registreerida sai kohapeal. Nii ma siis esimestele koerte "iludusvõistlustele" sattusingi. Kuna täiesti juhuslikult olin saanud tõeliselt hea koera (ei osanud ju minna sel ajal kutsikat valida), siis esimesed võidud garanteerisidki selle, et pea kõigilt kohalikelt ja naaberriikide näitustelt võis mind dobermann Fannyga leida. Nii sai hobi alguse. Tore hobi."

se hellitavalt Kõikide Karjakoerte Vanaemaks, kuueaastane Piret, kellel ka hetkel kaks kutsikat, kolmene isane Diisel ja kaks noort isast koera, Ontsu ning Kasmiir, mõlemad kevadised kutsikad.

"No see on ka piir – viis karjakoera on ikka vääga palju!" naerab Katrin.

AUSTRALIA KARJAKOERAD EESTIS

Minuni jõudnud kuuldused, et Katrin Auser on inimene, kes tõi Eestisse esimese austraalia karjakoera, vastavad tõele.

Toosama Kõikide Karjakoerte Vanaema ehk Muumi, pärisnimega Cattlefarm's Red Ragazzi, ja Valkovahdin Atreus olid esimesed austraallased Eestis.

"Enne neid oli küll üks emane Eestis olemas olnud, kuid Soome kodaniku omanduses ja Soome registris ning ka te-

ma pesakond oli teisele poole piiri viidud," meenutab Katrin.

Toona ei tahtnud keegi Muumit tõukoe-raks tunnistada. Isegi Katrini tuttavad ei mõistnud, miks ta suure raha eest just sellise koera hankis. Üpris kiiresti suutis Muumi ennast tõestada ja esimese pesakonna sündides olid kõik kutsikad broneeritud.

Täna peaks Katrini teada Eestis olema umbes 90 austraallast, mis polegi nii väike arv!

"Õnneks on eestlane hea karjakoera omanik," kinnitab Katrin. "Paljudes riikides on austraallaste kaitseks rajatud *rescue*-organisatsioonid, kuna väga palju koeri on hüljatud. Põhjused on olnud mitmesugused – põhilised siiski aktiivsus ja häälekus. Eestis on olnud vaid paar olukorda, kus karjakoer on kodu vahetanud, ja nende juhtumite puhul on põhjused olnud ikka asjalikumad."

TÕU AJALUGU

Ajaloost on teada, et metsikute lehmade karjatamiseks kasutasid Austraaliasse sisse-rännanud just Suurbritanniast kaasa võetud koeri – bordercollie'sid ja lühikarvalisi collie'sid ning ka üle-eelmise sajandi lõpus tuntud Smithfieldi collie't.

Siiski oli vaja head karjaajajat, kes lehmi jalast näksaks, et neid õigele teele juhtida.

Nii paaritas Thomas Hall (Muswelbrookis, Uus Lõuna-Walesis) 1840. aastal blue merle highland collie't dingoga ning tulemuseks oli midagi tänapäevase austraalia karjakoera taolist, keda kutsuti Halli Kan-nulkäijaks. Tänapäeval, kui austraalia karjakoera põhiülesandeks pole karjaajamine, vaid seltsikoera roll, on aretuses üsna kee-ruline "välja aretada" austraallase "vaja-dust" jalast näksata.

1870. aastatel tõi Fred Davis selle tõu arengusse juurde ka bullterjeri, et koer

oleks veelgi agressiivsem. 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses olid austraalia karjakoerad tublid karjavalvurid, kuid ka tublid spordikoerad.

Nii nagu paljud teised karjavalvurid on austraallane kartmatu ning oskab ka karja juhtida, kui selleks vajadus on. Kuna oli vaja, et austraalia karjakoer saaks hästi läbi ka karjaajajate hobustega, otsustati tõu arengusse tuua juurde ka dalmaatsia koer, kes oli harjunud peremeeste hobukaarikutel kõrval jooksmas. Seetõttu võib mõnedel austraallastel näha ka laigukesi, mis on tuttavad dalmaatsia koerast.

1893 pani Robert Kaleski paika tõustandardi. Austraalia Kennelklubi arvestas tõuga 1903. aastal, kuid lõplikult kinnitati see alles 1980. aastal.

Karjaajajaks oli austraallane ideaalne – ta oli temperamentsem kui bordercollie, vastupidav ka rasketes ilmastikutingimus-

tes (kuumus) ja suutis ise endale süüa leida ning vajadusel ka "dieeti" pidada, nii nagu dingod seda mõnikord teevad, kui saagiga on raskusi.

Füüsiliselt iseloomustas toonast karjakoera üsna suur ja jõuline pea ning tugevad lõuad nagu bullterjeril. Dingodelt olid pärit koera liivakarva jalad ja suured kikkis kõrvad.

VÄLIMUS

Austraalia karjakoer peab olema musklis, atleetlik koer, kellel pole nõrkusi. Samas ei tohi koer olla ka liiga suur ega tugev, sest hea karjavalvur peab olema ka hea ja liikuv *agility*-koer.

Paljude arvates on austraallase välimuse suhteliselt krantsilik. Seda kinnitab ka Katrin.

Ideaalne turjakõrgus on isastel 46–51 sentimeetrit, emastel 43–48 cm. Kaal jääb 16–20 kilo vahele, kuid Eestis ja Soomes on austraallased tõelised "raskekaallased" ja 16 kilost isendit naljalt ei kohtagi.

Koeral on kaks põhivärvust – sinine ja punane, mis võivad varieeruda. Sinakas kasukas paistab üsna "kulunud", kuna sellest turritab musti, halle ja valgeid karvakesi. Punane kasukas on tõesti punane, kuigi ka selles võib märgata valgeid karvakesi.

"Nende kasukavärv on mitmedki inimesed segadusse ajanud, kuna on arvatud, et on tegemist väga vana koeraga," kinnitab Katrin.

Huvitav on teada sedagi, et austraalia karjakoera kutsikad sünnivad valgetena, kuid ajapikku nende värvus muutub. Esialgu reedab vaid käpapatjade ja suurte laikude värv, kas täiskasvanud koer on sinine või punane.

KARVAHOOLDUS

"Mina, kes ma pean lisaks austraallastele ka pika valge kasukaga lõuna-vene lambakoeri, võin öelda, et karvahoolitus on

imelihtne – vaid kaks korda aastas tuleb karvavahetuse perioodil lahtine aluskarv välja kammida ja see ongi kõik," räägib Katrin.

Olen lugenud, et austraallastel on ka nn Bentley märk. Vastab see tõele?

Katrin jutustab, et legendi järgi olevat tuntud aretaja/kasvataja Thomas Bentley märgistanud kõik austraalia karjakoerad valge märgiga pealael ja sabal.

"Austraallase saba meenutab tihtipeale pesukaru saba – see on musta-valge triibuline. Bentley märki märkame alles siis, kui koer on juba oma kasukavärvi selga saanud, seega mitte alla 1,5 kuud."

ISELOOM

Austraalia karjakoer on väga energiline ja liikuv tõug. Nad vajavad palju liikumist ja tööd, mida teha – koertesport, mitmesugused trikid on head nende meelele. Mõned isendid peavad treenimist ebameeldivaks, sest see võib olla liiga üksluine, mistõttu peab austraallasi treenima mitmekülgselt.

"Pelgalt kaisukoerana neid pidada ei saa," kinnitab Katrin. "Austraallane tahab olla inimese lähedal ja on alati käpp kaasas lööma, mis tahes teil teoksil on. Ta on ääretult truu ja kodu kaitsev. Nende kodu ja nende kari on neile äärmiselt oluline."

Kuna austraalia karjakoer on tõug, kes tahab inimest teenida, siis on nad ka head õppijad ja alati väga motiveeritud. Katrin kinnitab, et neile võib õpetada peaaegu kõike, alates seente leidmisest metsas kuni vetelpäästeni välja.

Kui pärin selle tõu miinuste kohta, vastab Katrin: "Ühtegi halba iseloomuomadust ma oma lemmiktõu puhul märkida ei oska – olen ses asjas küll vale vastaja."

Kui kodus on mitu koera, siis peab aru saama ka austraallaste hierarhiast. Peab mõistma, kes on koerte hulgas vanem, kuid tema peab omakorda mõistma, et inimene on karja juht.

"Meie peres on viie karjakoera omavahelised suhted selged. Nii pole küll koogu aeg olnud. Uue täiskasvanud koera, Pireti tulek lõi meie Muumi karjajuhi staatuse umbes pooleks aastaks kõikumise. Jättes nende omavahelised suhted neile endile lahendada, leidis lahendus ja Muumi on endiselt karjas number üks."

Katrini täiskasvanud isane koer Diisel saab hästi läbi ka teiste kodu elavate isaste koertega, jagades kuuti isegi isase lõuna-vene lambakoeraga, kuid võõraste isaste suhtes on Diisel umbusklik ja kohati isegi vaenulik.

"Algajal koerakasvataval ei soovita ma siiski samasoolist karjakoera teisele koerale lisaks võtta. Domineerimist jätkub vaatamata kesisele kasvule ja nõrgema iseloomuga koera allutab karjakoer kiiresti."

Austraalia karjakoer hoiab oma peret. Nad hoiavad nii lapsi kui ka teisi loomi. On juhuseid, kui austraallased tahavad jooksvaid väikelapsi kannast naksata, siis peab koeraomanik sekkuma ja sellise tegevuse juba eos lõpetama.

Kõige toredam peremees austraalia karjakoerale on see, kes teda õpetab ja temaga jalutab.

"Kindlasti teeb karjakoer perekonnas oma valikud, kuid hoiavad nad tervet peret," tõdeb Katrin.

TERVIS

Pea kõik koereteraamatud ja internetiportaali ning koeraspetsialistid, ka Katrin, kinnitavad, et austraalia karjakoer on terve tõug. Nii elavad austraallased keskmiselt kuni 11–13 aastaseks.

"Statistika kinnitab, et 1/3 karjakoertest leiab oma lõpu iseenda tegevuse tõttu," toob Katrin esile ühe üsna nukra arvu.

On teada, et maailma vanim koer oli just austraalia karjakoer – Bluey (pärit Victorias, Austraaliast), kes elas 29,5 aastaseks. Tööd tegi see koer veel ka 20 aastaseks!

